FEMINISMES

Protocol “No callem” contra les agressions i els assetjaments sexuals en espais d’oci nocturn privat

Ajuntament de Barcelona

Maig del 2018

Equip de disseny i redacció: Laura Macaya-Andrés
i Anna Saliente Andrés

Ajuntament de Barcelona

01

Introducció

Els locals d'oci nocturn, discoteques, sales de concert, bars, bars musicals, festivals, etcètera són espais de trobada i relació que, com molts altres espais d'aquesta mena, de vegades es converteixen en l'escenari de comportaments que impedeixen que tothom pugui gaudir-ne igual. La violència sexual o l'amenaça de patir-la és una de les formes prioritàries de limitació d'accés als espais públics en clau d'igualtat per a les dones.

L'Enquesta de violència masclista de Catalunya 2017 mostra que les agressions sexuals envers les dones per part de persones conegudes o desconegudes (que no són parella o exparella) es produeixen en àmbits diferents (en el transport, l'espai públic, cases d'amics, centres esportius, l'escola, el lloc de feina, espais d'oci nocturn, etcètera). Així, doncs, analitzant les dades obtingudes en l'enquesta esmentada, segons el tipus d'agressió, l'any 2016 a Barcelona els intents de violació es van produir a casa de la dona; el 56,69% de les violacions es van produir a l'espai públic; el 55,52% dels tocaments sexuals amb violència es van cometre a l'espai públic, i el 29,29% dels mateixos tocaments es van produir a espais d'oci. Per acabar, pel que fa als tocaments sexuals sense violència, el 42,34% es van produir en el transport públic i el 31,03%, en espais d'oci.

Aquestes dades i altres ens revelen que els locals d'oci nocturn, igual que la resta d'espais que habitem, són espais on es poden produir agressions sexuals o comportaments abusius de tipus sexual. Però sobretot poden ser espais de captació i apropament que poden acabar en una agressió sexual a l'espai públic, el transport públic o un domicili, els llocs on amb més freqüència es produeixen aquestes mostres de violència de gènere.

Per aquest motiu, el protocol reserva per a les persones responsables i treballadores dels locals d'oci nocturn un paper que consisteix a detectar situacions potencialment perilloses o incòmodes i a atendre les víctimes, quan s'ha produït una agressió, a fi de garantir que aquests espais tinguin un rol actiu contra la violència masclista, igual que ho fan altres actors socials, culturals i polítics de la ciutat. Amb aquest objectiu central és imprescindible que:

1 El sector empresarial **actuï de manera conjunta i consensuada** per establir formes d'actuació i prevenció que siguin efectives i útils per al sector per augmentar la qualitat dels serveis que ofereixen.

2 El sector empresarial sàpiga que moltes de les agressions i abusos sexuals que recollim en aquest protocol són **delictes recollits al Codi penal** i que, per tant, cal una actuació responsable per part dels agents empresarials de l'oci nocturn.

Per tot això, la Regidoria de Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona ha dissenyat el Protocol contra les agressions i assetjaments sexuals en espais d'oci nocturn privat i ha dut a terme un contrast i n'ha valorat la viabilitat en col·laboració amb diversos espais i associacions d'oci nocturn de la ciutat per garantir-ne la implementació.

02

Violències sexuals: marc conceptual i jurídic

2.1 La violència sexual com a càstig a la transgressió

Els locals d'oci nocturn han estat espais de relació, diversió i expressió lliure dels plaers, els desitjos i les formes de vegades poc heterodoxes d'existir. La nit ha estat, i és encara, un espai de refugi per a la transgressió i la creació de comunitats que sovint a plena llum del dia resulten incomprensibles. Lamentablement, no tothom ha pogut gaudir d'aquests espais en igualtat de condicions. Les dones, però no només elles, han estat subjectes històricament exclosos de la llibertat per gaudir de la vida pública amb legitimitat, fet que les ha deixat en una situació de més vulnerabilitat a patir violències en aquest context. La feminitat, tradicionalment confinada a l'espai privat, s'ha castigat mitjançant les violències masclistes principalment quan s'ha considerat que les dones feien un ús transgressor de la seva llibertat. La presència de les dones en l'espai públic a la nit s'ha interpretat com una transgressió del seu rol de gènere, i per això encara ara s'exposen a ser agredides amb diverses formes de violència sexual. Així mateix, com revelen diversos estudis, les dones no blanques, de classes populars o amb sexualitats no normatives estan més exposades a rebre violències i estigmatitzacions.

La definició teòrica de la violència sexual i els actes que s'hi associen no sempre troben resposta en els marcs jurídics vigents. És per aquest motiu que en aquest protocol hem recollit formes d'agressió sexual que són constitutives de delicte, així com aquelles que, sense ser-ho, constitueixen formes d'intromissió il·legítima en la llibertat sexual de les persones i que poden constituir passos previs de futures agressions sexuals més greus.

2.2 Marc jurídic

L'Organització Mundial de la Salut ha definit la violència sexual com "tot acte sexual, la temptativa de consumar un acte sexual, els comentaris o insinuacions sexuals no desitjats, o les accions per comercialitzar o utilitzar de qualsevol altra manera la sexualitat d'una persona mitjançant coacció per una altra persona, independentment de la relació d'aquesta amb la víctima, en qualsevol àmbit, inclosos la llar i el lloc de treball" (OMS, 2011).

Pel que fa als actes concrets que són considerats violències sexuals, la mateixa organització estableix que van de "l'assetjament verbal a la penetració forçada i una varietat de tipus de coacció, des de la pressió social i la intimidació per força física..." (OMS, 2013).

Així mateix, la Llei catalana 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, estableix que la definició de violència sexual i abusos sexuals comprèn qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.

En el marc legal espanyol, les violències sexuals es troben principalment tipificades al Codi penal, així com en les legislacions en matèria d'igualtat i les lleis de regulació de les relacions laborals.

A continuació exposem només les tipificades en el Codi penal perquè és on queden descrites les agressions sexuals en el marc de les relacions afectives o en el marc social o comunitari.

Respecte a les **conductes tipificades penalment**, trobem com a conductes que atempten contra la llibertat i la indemnitat sexual les següents:

> L'agressió sexual es defineix a l'article 178 com aquells actes que atempten contra la llibertat sexual utilitzant violència o intimidació.

> La violació (article 179 del Codi penal), com una agressió sexual gravada que consisteix en l'accés carnal per via vaginal, anal o bucal, o introducció de membres corporals o objectes per alguna de les dues primeres vies.

> L'abús sexual (articles 181 i 182 del Codi penal) són comportaments en contra de la integritat sexual realitzats sense l'ús de la força o la intimidació i sense el consentiment de la víctima. També són considerats abusos sexuals no consentits els actes de naturalesa sexual perpetrats en majors de 13 anys i menors de 16 mitjançant engany, en persones que estan privades de sentit, abusant del seu trastorn mental, o aquells que es cometen anul·lant la voluntat de la víctima mitjançant l'ús de fàrmacs, drogues o substàncies anàlogues.

Com a conductes que atempten contra la dignitat de les persones, trobem tipificats els comportaments següents:

> L'assetjament sexual (article 184 del Codi penal) estableix com a tal aquells actes de contingut sexual dirigits a danyar la integritat i dignitat de la víctima, en el context d'una relació laboral, educativa o mercantil.

2.3 Conceptualització del protocol

D'acord amb el que es tipifica penalment a les definicions de l'ONU i a la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, la terminologia i les tipologies d'agressions i assetjaments sexuals en contextos d'oci nocturn que comprenen el protocol són les següents:

Agressions sexuals, violacions, abusos sexuals i assetjaments sexuals

> **Agressions sexuals:** Actes que atempten contra la llibertat sexual utilitzant violència o intimidació. S'inclouen en aquest apartat les fustigacions, les persecucions i els acorralaments intimidadors que es fan amb la finalitat de llançar a la víctima missatges de caràcter sexual o fer tocaments no desitjats. En aquest apartat s'inclouen, també, les situacions en les quals l'agressor no actua sobre el cos de la víctima però l'obliga a realitzar un acte sexual amb el seu propi cos o amb tercers (Tipologia recollida a l'article 178 del Codi penal).

> **Violacions:** Agressió sexual que consisteix en l'accés carnal per via vaginal, anal o bucal, o introducció de membres corporals o objectes per alguna de les dues primeres vies (Tipologia recollida a l'article 178 del Codi penal).

> **Abusos sexuals:** En els casos d'abús sexual cal distingir dos supòsits: els abusos que es fan sense consentiment i aquells en què el consentiment es declara nul, irrellevant o viciat. En el cas d'abusos sexuals per aquest protocol, resulten d'importància vital els casos de consentiment viciat o invàlid, en els quals es considera que la víctima no disposa de la capacitat per comprendre el sentit i la transcendència de la seva decisió per la privació de sentit, per aprofitament o per inducció de la seva voluntat mitjançant l'ús de fàrmacs, drogues o qualsevol altra substància natural o química.
Cal tenir en compte que la mateixa jurisprudència del Tribunal Suprem estableix que la privació de sentit no requereix l'absència total i absoluta de consciència de la víctima, sinó que n'hi ha prou amb la pèrdua o la inhibició de les facultats suficients per valorar la rellevància de les seves decisions en allò que té a veure amb el seu comportament sexual (STS 5568/2013). Constitueixen abusos sexuals, entre d'altres, els tocaments; l'accés carnal per via vaginal, anal o bucal o introducció
de membres corporals o objectes per alguna de les dues primeres vies, i la incitació a dur a terme actes de naturalesa sexual sobre el cos de la persona abusadora, sobre el propi cos o amb tercers quan aquests es valguin de l'afectació de la consciència produïda pel consum, autònom o induït, de fàrmacs, drogues o qualsevol altra substància natural o química (Tipologia recollida a l'article 181 del Codi penal).

> **Assetjaments sexuals:** Considerarem assetjaments sexuals els comportaments verbals, no verbals de caràcter sexual no desitjats amb el propòsit o efecte d'atemptar contra la dignitat de les persones, en particular quan es crea un entorn, hostil, degradant, humiliant o ofensiu. Aquests assetjaments inclouen les persecucions i les reiteracions no desitjades de conversa o seducció amb finalitat d'establir contacte o enviar missatges de caràcter sexual (Tipologia no recollida al Codi penal, excepte en els casos en que es produeixin en l'àmbit laboral, docent o de prestació de serveis).

En compliment de la proporcionalitat d'actuació i amb la finalitat de no victimitzar innecessàriament a la víctima, en les instruccions d'actuació dirigides al personal de sala indiquem formes diferents d'actuació en funció del tipus de violència.
En primer lloc s'unifica la forma d'actuació davant d'agressions sexuals, violacions i abusos sexuals que requereixen d'una intervenció més intensiva.
Per una altra part, s'estableix un abordatge diferent respecte als casos d'assetjament sexual o abús sexual lleu (tocament puntual) amb aprofitament de vulnerabilitat química.
I, per últim, s'assenyalen indicacions específiques d'actuació per a l'assetjament sexual i l'abús sexual lleu sense aprofitament de vulnerabilitat química.

2.4 A qui s'aplica el protocol

Nombrosos estudis mostren que la violència sexual és exercida pràcticament en exclusiva pels homes i que de manera molt majoritària les persones agredides sexualment són dones. També, en un grau més baix, hi ha homes que són agredits sexualment per altres homes, i aquests tenen moltes dificultats per fer-ho visible.

Per tant, aquest protocol s'aplicarà només en casos d'agressors masculins, i es podrà emprar indistintament tant si la persona agredida és una dona com si és un home.

03

Protocol contra les agressions i els assetjaments sexuals en espais d'oci nocturn privat

3.1. Principis guia del protocol

Atenció prioritària a la persona agredida

En cas que es detecti o es presenciï una agressió, l'actuació prioritària ha de ser l'atenció a la persona agredida i no la persecució del delicte o de l'agressor. Cal assegurar-se que la persona agredida rebi l'atenció adequada i, quan es tracti d'agressions, violacions o abusos sexuals greus, que aquesta mateixa persona no es quedi sola en cap moment si no és que ho demana ella.

Respecte a les decisions de la persona agredida

És imprescindible respectar la capacitat de decisió de la persona agredida. Cal fer tot el possible perquè rebi la informació necessària i l'assessorament correcte, i que sempre es tingui en compte que l'última decisió l'ha de prendre la persona que ha estat agredida, fins i tot quan sembli incomprensible.

No-centralització en el procediment penal

Cal tenir en compte que els processos penals que es deriven d'una denúncia d'agressió sexual són complexos, durs per a la persona agredida i molt sovint no acaben de la manera desitjada per la mateixa víctima. Això pot generar frustració en la persona agredida i, per aquest motiu, cal informar i tenir en compte que existeixen altres vies de tractament de la situació i donar importància al procés de recuperació de la persona agredida.

Actitud de rebuig a l'agressor

Cal evitar les mostres de complicitat amb l'agressor, encara que sigui per rebaixar la tensió. És important mostrar un rebuig clar envers la seva actitud i involucrar l'entorn de l'agressor en aquest mateix rebuig.

Informació rigorosa

Cal respectar la intimitat de la persona agredida, però també la presumpció d'innocència de la persona acusada d'agressió. Per aquest motiu és recomanable no donar informació que no procedeixi de fonts fiables i objectives ni fer córrer rumors sobre agressions o falses denúncies d'agressió.

Partint d'aquests principis, aquests són els tres eixos que estructuren el protocol i que detallem a continuació:

ACCIONS DE PREVENCIÓ
Dissenyar les eines necessàries per promoure espais que siguin respectuosos amb la llibertat sexual, especialment la de les dones i la d'aquelles persones amb sexualitats i gèneres no normatius.

INSTRUCCIONS PER DUR A TERME LA DETECCIÓ
Identificar situacions, actuals o potencials, d'assetjament, d'agressió o d'abús sexual.

INSTRUCCIONS PER A L'ATENCIÓ I LA DERIVACIÓ
Actuar, disposant de les eines necessàries, davant les agressions, els abusos o els assetjaments amb cadascuna de les persones involucrades.
Conèixer i transmetre el circuit òptim de derivació per a l'atenció immediata o posterior d'una situació d'agressió, abús o assetjament.

1. Mesures específiques en relació amb el control d'accés a la sala

1.1 No-utilització de criteris d'accés a la sala (explícits o implícits) discriminatoris o sexistes. Aquests inclourien, entre d'altres, els següents:

> Preus d'accés diferenciats per a nois i noies o bonificacions en forma de begudes, entrades gratuïtes per a noves entrades a la sala, etcètera.

> Normatives diferenciades dels codis de vestimenta per a nois i per a noies.

> Arbitrarietat per part dels responsables del control d'accés basant-se en la imatge personal de les noies i la seva aparença més o menys atractiva per afavorir-ne l'accés.

1.2 Establiment de manera estable i visible que es limitarà l'accés a qui assetgi o agredeixi sexualment, així com a aquelles persones que hagin mostrat indicis de comportaments assetjadors o irrespectuosos fora del local amb la resta d'usuàries i usuaris.

> Aquesta mesura pot justificar-se mitjançant l'aplicació rigorosa de les limitacions generals d'accés als locals recreatius i d'oci establertes en el Decret 112/2010[1], pel qual s'aprova el Reglament d'espectacles públics i activitats recreatives.

[1] Aquesta normativa estableix que: Art. 52.1: Les persones titulars dels establiments oberts al públic, les organitzadores dels espectacles públics i de les activitats recreatives, o els responsables designats per aquestes, resten obligades a impedir-hi l'accés a: b) Les persones que manifestin actituds violentes o que incitin públicament a l'odi, la violència o la discriminació per motius de naixement, raça, sexe, religió, opinió, discapacitat, orientació sexual, identitat de gènere o qualsevol altra condició o circumstància social o personal, i, en especial, a les que es comportin de manera agressiva o provoquin aldarulls a l'exterior o a l'entrada, a les que portin armes o objectes susceptibles de ser utilitzats com a tals i a les que portin robes, objectes o símbols que incitin a la violència o suposin apologia d'activitats contràries als drets fonamentals reconeguts a la Constitució. L'article 147.c de la mateixa normativa estableix que les persones responsables dels espais poden incórrer en falta greu si no actuen per evitar la creació de situacions de perill o alteracions de l'ordre, entre les quals es troben: c.1) Exhibir símbols, portar vestits o objectes i adoptar conductes que incitin públicament a l'odi, la violència o la discriminació per motius de naixement, raça, sexe, religió, opinió, discapacitat, orientació sexual, identitat de gènere o qualsevol altra condició o circumstància social o personal. c.4) Comportament irrespectuós envers els altres espectadors, els artistes o el personal de l'establiment.

2. Comunicació del protocol als usuaris i usuàries

2.1 Es disposa de cartells específics que explicitin que el local està adherit al protocol de la campanya "No callem".

> Els cartells explicitaran la complicitat i el compromís del local, festival o sala en la promoció de la llibertat sexual i informaran que es disposa d'un protocol de resposta a les agressions que es puguin produir. Exemple: "Aquest local defensa les relacions sexuals lliures i consentides. Davant qualsevol assetjament o agressió sexual, informa els professionals de la sala".

> Hi haurà dos tipus de cartells (en quatre llengües), un amb més informació per a la zona dels lavabos i un amb informació més visual per a altres zones de la sala (vegeu els cartells a l'annex 1).

3. Vigilància específica en zones especialment fosques de la sala

3.1 Cada local ha de fer una avaluació de les seves zones fosques, amagades o que facilitin la vulnerabilitat o soledat de les persones usuàries.

3.2 Aquestes zones s'han d'establir com de màxima prioritat en la vigilància interior de la sala.

4. Escolta de la veu de les persones usuàries

4.1 Cal disposar d'una adreça electrònica que puguin fer servir les persones usuàries dels espais per denunciar situacions d'agressió o assetjament sexual.

5. Activitats i imatges promocionals que incitin al sexisme i a la discriminació de les dones

5.1 No es poden desenvolupar activitats ni imatges promocionals que fomentin la desigualtat de gènere o mostrin una falta de respecte envers les persones per raó de gènere o diversitat sexual. Les activitats que es poden incloure en aquesta prohibició són, entre d'altres, les següents:

> Establir de manera obligatòria codis de vestimenta diferenciats per raó de sexe o gènere.

> Desenvolupar activitats de ball que discriminin per raó de sexe i gènere.

> Dissenyar cartells promocionals del local o de les seves activitats que presentin les dones només com a objectes de desig sexual, així com totes les imatges que les mostrin en posicions denigrants, de subordinació o d'incitació a la violència.

Altres actuacions possibles

Més enllà de les cinc actuacions bàsiques obligatòries per aplicar el protocol en matèria de prevenció, els locals que s'hi adhereixin poden anar més enllà i garantir l'equitat de gènere aplicant les recomanacions següents:

> Promocionar la paritat entre dones i homes en l'accés a càrrecs de responsabilitat.

> Promoure la diversitat sexual i de gènere de les persones que es programen com a protagonistes de les activitats musicals, recreatives i artístiques als locals d'oci nocturn.

> Establir una manera de sortir, quan s'acabi el torn dels treballadors i treballadores de l'oci nocturn, que en garanteixi la seguretat.

INSTRUCCIONS DE DETECCIÓ

Aspectes generals que cal implementar:

> Cal que tot el personal disposi d'una formació mínima destinada a saber detectar i distingir les diferents tipologies d'agressió i assetjament sexual, així com conèixer el circuit de derivació intern i el rol que hi tenen cadascun dels professionals de la sala.

> Cal disposar dels materials de consulta del protocol en el mateix espai.

Instruccions de detecció per tipus d'agressió:

En cas d'agressió sexual, violació o abús sexual:

> Derivació directa a la **persona responsable de l'atenció** a la mateixa sala i posada en marxa dels passos establerts en la fase d'atenció següent.

> En aquests casos, la detecció no és una tasca que requereixi una formació especial, però cal tenir en compte que els contactes sexuals que es mantenen amb el consentiment viciat de la víctima a causa de la falta de consciència per consum autònom o induït són constitutius de delicte i estan inclosos en aquesta categoria.

En cas d'abús sexual lleu i assetjament sexual amb vulnerabilitat química:

En aquests casos cal tenir en compte que la persona no es troba en condicions d'atorgar un consentiment vàlid; per això es tracta del cas més delicat en relació amb la detecció.

A Si algú s'apropa amb intencions sexuals a una persona que has detectat que ha consumit massa alcohol o drogues, i insisteix a establir contacte amb ella:

1. Acosta't a la persona afectada.

2. Si no té una falta molt greu de consciència, actua com ho faries en un cas d'assetjament sexual.

3. Si té una falta greu de consciència, avisa la persona responsable de l'atenció de la sala.

B Si veus una persona que ha consumit massa alcohol o drogues, busca els seus amics i amigues i assegura't que no es queda sola ni marxa tota sola de la sala.

En cas d'abús sexual lleu i assetjament sexual sense vulnerabilitat química:

A Detectat pel personal de la sala o informat per persones usuàries de la sala o per les amistats de l'assetjat o assetjada:

1. Pregunta a la persona assetjada si està còmoda a la sala.

2. Si està incòmoda per l'actitud insistent o assetjadora d'una altra persona:
   > Dona el primer avís al presumpte assetjador. Al segon avís se'l farà fora de la sala.

   > Ofereix, si cal, a la persona assetjada el que s'indica a les instruccions d'atenció.

B Informat per l'assetjat o assetjada:

> Dona el primer avís al presumpte assetjador. Al segon avís se'l farà fora de la sala. Si la persona assetjada s'ha defensat o ha respost a l'assetjament amb una empenta, bufetada, insult, etcètera, en cap cas s'equipararan les conductes amb l'assetjador i simplement se li recordarà que el personal de la sala és allà per prendre les mesures oportunes.

> Ofereix, si cal, a la persona assetjada el que s'indica a les instruccions d'atenció.

INSTRUCCIONS D'ATENCIÓ

Aspectes generals que cal implementar:

> Primer de tot és imprescindible transmetre la idea que cal **separar la primera atenció** (responsabilitat del local) **de la investigació** (responsabilitat de les forces de seguretat de l'Estat i els organismes judicials).

> En els casos en què es requereixi la presència policial per a l'inici d'un procediment judicial mitjançant una denúncia, en tractar-se d'un delicte, el cos policial de referència ha de ser el dels **Mossos d'Esquadra**.

> Cal que la sala disposi d'una **persona específica** per fer una primera atenció d'urgència i gestionar la situació, que s'ha de formar (4 hores) amb els continguts específics recollits i recomanats en aquest document.

> Cal disposar d'una **sala on es pugui atendre la persona agredida** en els casos d'agressió sexual, violació o abús sexual greu. En la resta de casos es pot oferir un espai, si es considera que el grau d'afectació ho requereix, però s'evitarà fer-ho en qualsevol cas per evitar la victimització. La sala no ha de ser un espai específic, sinó que es pot habilitar qualsevol espai reservat per al personal o per a altres usos, sempre que compleixi les garanties de tranquil·litat i aïllament necessaris.

> Cal que la persona especialitzada de la sala conegui els recursos als quals pot derivar el cas dins el circuit d'atenció a les agressions i abusos sexuals.

Instruccions d'atenció per tipus d'agressió:

En cas d'agressió sexual, violació o abús sexual

Atenció a la persona agredida

A Atén la víctima com més aviat millor, parla amb ella i assegura't que no corre cap perill immediat.

B Avisa la persona responsable d'atenció de la sala i acompanya la persona agredida a l'espai habilitat per a aquests casos.

C Si la persona responsable troba que l'agredit o agredida està en condicions que se l'informi:

1. Demana a la persona agredida si té alguna amistat a la sala perquè l'acompanyi durant el suport.

2. Demana-li si vol sol·licitar l'assistència dels serveis mèdics d'urgència o bé dels Mossos d'Esquadra (digues-li que fer-ho no implica la denúncia, sinó només una atenció professional).

3. En cas que requereixi assistència sanitària urgent, truca al 112 per sol·licitar serveis mèdics d'urgència. Si és necessari o si la víctima ho demana, aquests s'encarregaran de transportar-la a l'Hospital Clínic de Barcelona.

4. Si no vol els serveis d'urgència ni els Mossos a la sala, explica-li que té l'opció de rebre suport emocional i mèdic, i que si ho prefereix li pots demanar un taxi per anar al centre mèdic de referència de la ciutat (l'Hospital Clínic).

5. Si no vol els serveis socials d'urgència ni els Mossos, pregunta-li si vol presentar una denúncia per la via penal i entrega-li el tríptic informatiu (vegeu l'annex 2) en qualsevol cas.

6. Si decideix denunciar-ho, però rebutja els serveis mèdics d'urgència i els Mossos, assegura't que no marxa sola i aconsella-li que vagi a fer la denúncia amb algú de confiança. Si ho vol, facilita-li un taxi (truca a la companyia vinculada al protocol amb el codi de trucada específic) i intenta que hi pugi amb algun amic o amiga.

7. Transmet-li que la prioritat és el respecte als seus temps i les seves necessitats. Explica-li que al tríptic informatiu que ha rebut hi trobarà un enllaç per informar-se de tots els serveis d'atenció i recuperació de l'Ajuntament, on pot recórrer en cas que necessiti assessorament o acompanyament emocional i psicològic.

D Si la persona responsable troba que l'agredit o agredida no està en condicions que se l'informi: Cal trucar al 112 per sol·licitar serveis mèdics d'urgència.

Actuació davant l'agressor

A L'agressor podrà ser detingut per qualsevol ciutadà, ciutadana o membre de l'equip del local sempre que se'l trobi *in fraganti* o a punt de cometre el delicte d'agressió, abús sexual o violació (article 490 de la Llei d'enjudiciament criminal).
La persona encarregada de la seguretat té l'obligació de detenir l'agressor, però també pot detenir un sospitós per posar-lo immediatament a disposició dels Mossos (article 32 de la Llei 5/2014, de seguretat privada).

B Si no es troba l'agressor *in fraganti* o a punt de cometre el delicte, però l'agredit o agredida pot facilitar una descripció seva molt clara, busca'l pel local i posa'l a disposició dels Mossos. Aquesta forma de procedir només es portarà a terme si, d'una banda, tens una descripció clara de la persona i creus que hi ha alguna possibilitat de trobar-la fàcilment i, de l'altra, disposes de prou personal per mantenir la noia acompanyada i atesa correctament en tot moment i aquesta es mostra serena per poder facilitar una descripció.

C Recorda que, durant l'atenció, la prioritat és l'atenció a la víctima i no la persecució del delicte.

En cas d'abús sexual lleu i assetjament sexual amb vulnerabilitat química:

Atenció a l'agredit o agredida

A Busca i avisa els seus amics o amigues.

B Avisa la persona responsable de l'atenció de la sala, que li oferirà retirar-se a un espai on pugui ser atès o atesa i recuperar-se.

C Ofereix-li, si cal, una beguda sense alcohol.

D Si has trobat els amics o amigues la teva actuació acaba aquí. Si no els has trobat o aquests no se'n fan càrrec, deixa que es quedi a l'espai reservat fins que es recuperi.

E Si és necessari i la persona agredida ho vol, acompanya-la a sol·licitar un taxi o ofereix-li fer una trucada perquè algú de confiança vingui a recollir-la.

Actuació davant l'agressor

Actua igual que en cas d'assetjament sexual (apartat següent).

En cas d'abús sexual lleu i assetjament sexual sense vulnerabilitat química:

És preferible que qui atengui la víctima sigui la persona responsable de l'atenció de la sala, però tot el personal format i coneixedor del protocol també ho pot fer.

Atenció a la persona assetjada

A Pregunta-li si està sola. Si és així i vol rebre ajut, acompanya-la a buscar els seus els amics o amigues.

B Si els seus els amics o amigues ja no es troben a la sala o no els localitzes, i vol marxar del local, ofereix-li la possibilitat de fer una trucada telefònica i de demanar un taxi (prioritza la companyia adherida a la campanya).

C Si es troba afectada pel consum d'alcohol o altres drogues, ofereix-li gratuïtament una beguda sense alcohol i la disposició d'un lloc específic on es pugui estar tranquil·lament i es pugui recuperar.

Actuació davant l'assetjador

A Avisa'l que si persisteix en aquesta actitud serà expulsat del local.

B Vigila'l i, si detectes persistència o reps una nova denúncia d'assetjament envers ell, expulsa'l del local i evita que hi torni durant el que quedi de nit.

C L'expulsió del local l'han de dur a terme els responsables de la vigilància o del control d'accessos o la persona responsable del local. Si s'hi nega, es pot requerir la presència dels Mossos segons el mateix Decret 112/2010.

D Un cop fora del local, intenta que l'assetjador no exerceixi més violència o amenaces als entorns immediats del local, en especial envers les persones que l'han denunciat.

04

Comunicació

Aquest protocol s'acompanya de la campanya comunicativa "No callem". Les necessitats derivades del context de l'oci nocturn fan necessari disposar de materials comunicatius que donin a conèixer el protocol als usuaris i usuàries de l'oci nocturn. Aquests materials i l'estratègia de comunicació que se'n derivi en el temps ha de treballar per l'adherència de les persones usuàries a un missatge alternatiu de promoció de la llibertat sexual i de gènere. L'adhesió de les persones usuàries a aquest missatge pot fer que, en aquells espais que el subscriguin, es beneficiïn d'un gran valor afegit en els criteris d'elecció per passar una estona d'oci a la nit. Aquest fet, que resulta èticament sostenible, genera també beneficis en el mateix empresariat, per al qual l'aplicació d'aquest protocol i l'adhesió a la campanya comunicativa pot aportar elements positius pel que fa al prestigi i als beneficis econòmics.

Idees marc de l'estratègia de comunicació

> En primer lloc, cal transformar la visió segons la qual la nit incorpora de manera inherent l'assetjament sexual i les situacions d'invasió de la llibertat sexual per a les dones. En aquest sentit, la **proposta comunicativa** és crear missatges que encoratgin especialment les dones a identificar les formes d'intromissió sexual no desitjada mentre es promociona **la llibertat sexual i el gaudi de les dones**. En segon lloc, promocionar la importància de la llibertat sexual de les dones pot ser una eina importantíssima per incentivar formes radicals de defensa d'aquesta mateixa llibertat i arguments en contra de totes les conductes que la impedeixen.

> Cal que la campanya **no** estigui **centrada en la idea de la creació d'espais segurs**. Partim de la idea que la seguretat plena no és possible, però la idea dels espais segurs per a les dones promou la idea que les dones prefereixen seguretat a llibertat, concepció que com a mínim ens ha de resultar polèmica. A més, centrar les campanyes en la perspectiva de la seguretat genera rebuig en molts i moltes usuàries de l'oci nocturn, que relacionen la nit amb la diversió, la llibertat i el risc. També pot generar dificultats en els empresaris i empresàries de l'oci nocturn, ja que la idea d'haver de garantir l'existència d'espais completament segurs pot generar unes expectatives respecte a les persones responsables dels espais d'oci que són inassolibles per a qualsevol actor social.

> En tercer lloc, cal **tractar la idea de consentiment (per exemple, el "no és no") amb prudència** d'acord amb diferents arguments justificatius. La idea de consentiment pot resultar problemàtica en els casos de submissió química, en tractar-se de situacions en què, malgrat que no hi ha una negativa explícita, el consentiment no és vàlid a causa del grau d'afectació de la persona agredida.

> En quart lloc, un element importantíssim és la necessitat d'abordar la **sexualització dels espais d'oci nocturn**. La sexualització de les dones es percep com un element que implica sexisme i afavoreix l'assetjament i les agressions sexuals, però no sempre és així; cal abordar amb cura aquesta creença per no incidir en la criminalització de la sexualitat explícita de les dones.

> Per acabar, cal tenir en compte **les problemàtiques que generen les campanyes elaborades contra la violència sexual de forma explícita**, que se centren en la prohibició d'aquesta mena de conductes. Aquestes campanyes tenen un problema: creen subjectes de delicte amb els quals ningú no es vol assimilar (bavós, assetjador, violador o víctima, objecte sexual sense agència, etcètera).

Per tot això, i per concloure, cal treballar en la promoció de formes de relació sexual basades en la llibertat, l'empatia i el plaer compartit. Cal buscar **codis de relació i seducció compartits, respectuosos i lliures mitjançant referents positius**. Aquest protocol, que es fonamenta en el compromís de tothom (locals, sales o festivals, usuaris i usuàries) amb el lema "No callem", pretén donar visibilitat i resposta a aquests comportaments.

05

Seguiment i avaluació del protocol

El seguiment i l'avaluació de la implementació del protocol ha de ser qualitatiu. Les sales que s'adhereixin al protocol faran durant el primer any d'implantació tres reunions de seguiment i valoració del desplegament del protocol. A partir del segon any i en endavant es farà una sessió de seguiment anual, també de caràcter qualitatiu, en la qual es valoraran els casos detectats i atesos, els materials disponibles i altres elements clau del protocol. A partir d'aquesta valoració l'Ajuntament de Barcelona, conjuntament amb la sala, en determinarà la continuació. En el cas dels festivals, cada any es farà una valoració prèvia de com cal desplegar el protocol abans de desenvolupar el festival i una segona valoració just després d'acabar-lo.

Totes aquelles sales i festivals que es vulguin adherir al protocol poden escriure al mail protocolocinocturn@bcn.cat on se'ls informarà de tot el procediment que cal dur a terme per fer l'adhesió.

06

Annex 1. Materials del protocol a la sala

Adhesiu per la porta d'entrada al local

Format 135 mm x 230 mm

NO CALLEM

Aquest local disposa d'un protocol d'actuació per respondre a les agressions sexuals. Davant de qualsevol assetjament o agressió sexual, parla amb els professionals de la sala.

NO CALLAMOS

Este local dispone de un protocolo de actuación para responder a las agresiones sexuales. Ante cualquier acoso o agresión sexual, habla con los profesionales de la sala.

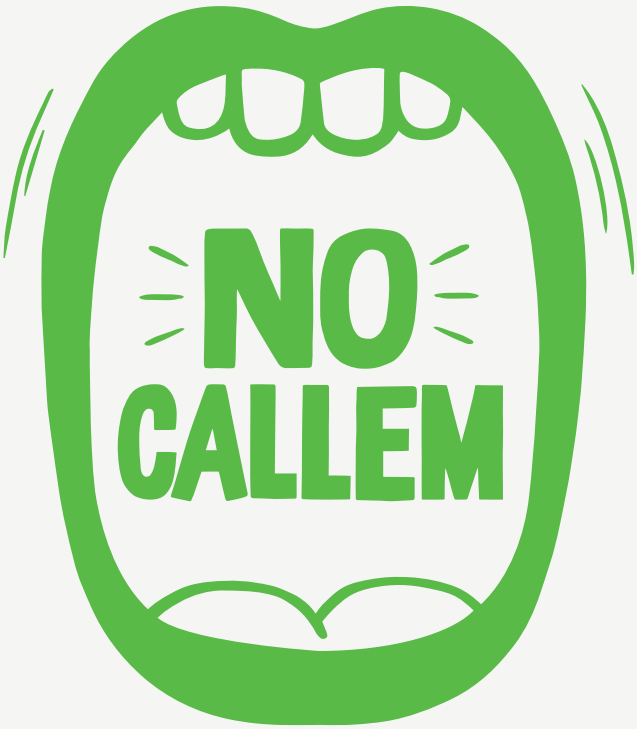

Adhesiu per a llocs de pas
o darrere la barra
Format 135 mm x 230 mm

NO CALLEM DAVANT
LES AGRESSIONS SEXUALS
Si et cal, parla amb nosaltres!

NO CALLAMOS ANTE
LAS AGRESIONES SEXUALES
Si lo necesitas, ¡habla con nosotros!

Adhesiu per al WC
(portes o interior)
Format 135 mm x 230 mm

NO CALLEM

Aquest local defensa les relacions sexuals lliures i consentides. Si alguna persona impedeix la teva llibertat mitjançant comentaris, persecucions o tocaments, o obligant-te a fer qualsevol acte sexual no desitjat, informa els professionals de la sala.

NO CALLAMOS

Este local defiende las relaciones sexuales libres y consentidas. Si alguien impide tu libertad mediante comentarios, persecuciones o tocamientos, u obligándote a hacer cualquier acto sexual no deseado, informa a los profesionales de la sala.

Adhesiu per als miralls

Format 140 mm x 200 mm

NO CALLEM DAVANT DE QUALSEVOL ASSETJAMENT O AGRESSIÓ SEXUAL

NO CALLAMOS ANTE CUALQUIER ACOSO O AGRESIÓN SEXUAL

Full de mà genèric.
Explicació

Format 100 mm x 150 mm

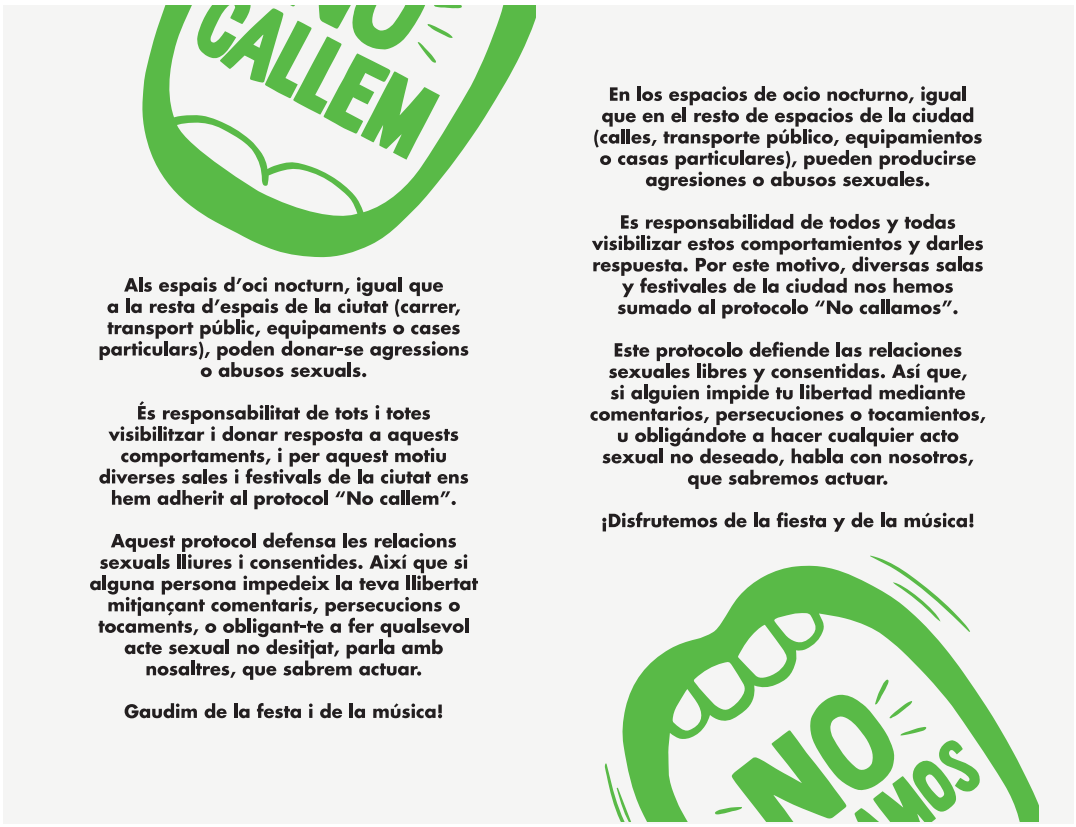

07

Annex 2.
Díptic per a la persona agredida en casos greus

“No callem”

Barcelona defensa les relacions sexuals lliures i consentides. Si alguna persona impedeix la teva llibertat sexual obligant-te a fer o suportar actes que et resulten hostils, degradants o que et causen dany físic, pots actuar. Informa-te’n!

Hi ha vuit punts que has de saber:

1 **Et cal saber, primer de tot, tant si decideixes denunciar com si no, que tens dret a rebre suport i atenció psicològica i mèdica** per enfocar, de la manera que tu decideixis, l’agressió que has patit.

2 **És important acudir a un centre mèdic com més aviat millor a fi de rebre suport emocional pel dany causat per l’agressió i de registrar les proves de l’agressió.** Les primeres hores després de l’agressió sexual són crucials per obtenir indicis que garanteixin el resultat òptim de la investigació. I si sospites que l’agressor t’ha subministrat alguna droga o tòxic et faran les proves pertinents.

En els casos de violació i d’agressions sexuals, les úniques proves objectives són les mostres d’ADN. En cas d’abús sexual mitjançant submissió química, les primeres hores són clau per detectar determinades substàncies al cos de la víctima. Per això et recomanem que no et rentis, et dutxis ni et canviïs de roba, i que en cas de violació per via bucal, no ingereixis aliments ni begudes abans d’acudir a un centre mèdic.

3 **El servei mèdic d’urgència de referència a la ciutat de Barcelona és** l’Hospital Clínic de Barcelona. Servei d’Urgències. Villarroel, 170. 08036 Barcelona. Tel.: 932 275 400 Ext.: 2137.

4 **Si ets a l’hospital i decideixes denunciar-ho, el mateix hospital es responsabilitzarà d’enviar el comunicat de lesions al jutjat de guàrdia corresponent i s’encarregarà d’avisar la policia o els Mossos d’Esquadra i el metge o la metge forense.** També pots presentar la denúncia directament a la comissaria de la policia més pròxima o al jutjat de guàrdia. En aquest últim cas, hauràs de dur-hi l’informe mèdic.

5 **Si ets a l’hospital i no vols denunciar-ho, el mateix hospital està obligat a informar les autoritats judicials de qualsevol agressió sexual**, amb el teu consentiment o sense, però això no implica l’inici d’un procediment judicial.

6 **Només la denúncia implicarà l’inici d’un procediment penal contra l’agressor.** El procediment penal pot ser dur i no assegura una condemna justa per a l’agressor, però és l’única manera de combatre’l i d’evitar-ne la impunitat.

7 **A l’hora d’interposar la denúncia, recorda que tens dret a rebre assistència lletrada a les dependències policials i judicials.** Et recomanem que la sol·licitis perquè un advocat o una advocada vetlli pel bon funcionament del procés. Disposes, també, d’entitats jurídiques i serveis especialitzats amb una àmplia experiència en agressions sexuals. http://ajuntament.barcelona.cat/bcnantimasclista/ca/serveis-datencio

8 **Si et trobes en situació administrativa irregular també tens dret** a accedir de manera gratuïta als serveis sanitaris d’urgència, a disposar d’un o d’una intèrpret i també, si decideixes denunciar.

Díptic per a la persona agredida en casos greus

Format 300 mm x 210 mm

Ajuntament de Barcelona

Barcelona defensa les relacions sexuals lliures i consentides. Si alguna persona t'impedeix la llibertat sexual obligant-te a fer, presenciar o suportar actes que et resulten hostils o degradants, pots denunciar-ho.

INFORMA-TE'N!

Hi ha 8 punts que has de saber:

1 **Tant si decideixes denunciar com si no, tens dret a rebre suport i atenció psicològica i mèdica** per enfocar, de la manera que tu decideixis, l'agressió que has patit.

2 **És important acudir a un centre mèdic com més aviat millor a fi de rebre suport emocional pel dany causat i de registrar les proves de l'agressió.** Les primeres hores després de l'agressió sexual són crucials per obtenir indicis que garanteixin el resultat òptim de la investigació. I si sospites que l'agressor t'ha subministrat alguna droga o algun tòxic et faran les proves pertinents.

En els casos de violació i d'agressions sexuals, les úniques proves objectives finalment són les mostres d'ADN. En cas d'abús sexual mitjançant submissió química, les primeres hores són clau per detectar determinades substàncies en el cos de la víctima. Per això et recomanem que no et rentis, et dutxis ni et canviïs de roba i que, en cas de violació per via bucal, no ingereixis aliments ni begudes abans d'acudir a un centre mèdic.

3 **El servei mèdic d'urgència de referència a la ciutat de Barcelona és l'Hospital Clínic de Barcelona.** Adreça't al seu servei d'urgències: c/ Villarroel, 170, 08036 Barcelona. Telèfon: 932 275 400 (extensió 2137).

4 **Si ets a l'hospital i decideixes denunciar, el mateix hospital es responsabilitzarà d'enviar el comunicat de lesions al jutjat de guàrdia corresponent i s'encarregarà d'avisar la policia/Mossos d'Esquadra i el o la metge forense**. També pots presentar la denúncia directament a la comissaria de policia més pròxima o al jutjat de guàrdia, en aquest darrer cas hauràs de dur-hi tu l'informe mèdic.

5 **Si ets a l'hospital i no vols denunciar, has de saber que el centre mèdic està obligat a informar les autoritats judicials de qualsevol agressió sexual**, amb el teu consentiment o sense, però això no implica l'inici d'un procediment judicial.

6 **La denúncia implicarà l'inici d'un procediment penal contra l'agressor.** El procediment penal pot ser dur i no assegura una condemna *justa* per a l'agressor, però és l'única manera de combatre'l i d'evitar-ne la impunitat.

7 **A l'hora d'interposar la denúncia, recorda que tens dret a rebre assistència lletrada en les dependències policials i judicials.** Et recomanem que la sol·licitis perquè un advocat o una advocada vetlli pel bon funcionament del procés. Disposes també d'entitats jurídiques especialitzades amb una àmplia experiència a tractar casos d'agressió sexual, pots consultar-les al web barcelona.cat/bcnantimasclista.

8 **Si et trobes en situació administrativa irregular també tens dret** a accedir de manera gratuïta als serveis sanitaris d'urgència, a disposar d'un intèrpret i també, si decideixes denunciar.